

28 Şubat İrticai Bir Kalkışmadır

KAPAK

28 Şubat İrticai Bir Kalkışmadır

Prof. Dr. Mustafa Erdoğan

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde 28 Şubat 1997'de gerçekleşen ve "post-modern darbe" adıyla maruf olayın ifade ettiği anlam tekrar tekrar üzerinde durmayı gerektirecek kadar önemlidir. Hatırlanacağı gibi, bu tarihte silahlı kuvvetlere komuta eden zevat, Milli Güvenlik Kurulu'nu sözde meşrulaştırıcı bir araç olarak kullanmak suretiyle, Türkiye'nin tüm toplumsal hayatını denetimi altına almak ve yeniden biçimlendirmek üzere demokratik siyasal güçleri saf dışı bırakan mahut girişimini yapmıştı. Yine kolayca hatırlayabileceğimiz gibi, ülkenin meşru demokratik güçlerinin -başta siyasi partiler olmak üzere- iktidarıyla muhalefetiyle istisnasız hepsi bu "oldu-bitti"ye boyun eğmiş, hatta kimileri bu girişimi açıkça desteklemişti. Muhalefet partileri, başta ANAP olmak üzere, demokrasiye ceptleden yöneltilmiş bu saldırı karşısında şiperlerinde onurlu bir direnişe geçmek şöyle dursun, tam tersine ahlaksızca bir fırsatçılığa yönelip, vesayet (hatta emir-komuta) altında bir hükümette görev alma zilletini içlerine sindirebilmişlerdi.

Asıl garip olanı, muhalefet partileri neyse de, 28 Şubat'ın ilk elden mağduru olan iktidardaki RP-DYP koalisyonunun tutumu idi. Türkiye'nin demokratikleşme yolundaki kazanımlarının neredeyse tamamını geri çevirmeyi amaçlayan bu irticai

calı kalkışma karşısında ne yazık ki iktidar camından hiçbir direnişe çabası gelmemiş, hatta birkaç ay öncesinden "geliyorum" diyen bu "emir-i vaki"ye bilerek veya bilmeyerek çanak tutulmuştu. Nitekim, zamanın başbakanı Necmettin Erbakan o zaman için demokratik meşruluğa dayandığında şüpheli bulunmayan hükümetin ve başbakan olarak kendisinin anayasal konumunun küstahça tahribi karşısında tabasubus boyutuna vardığı zillet siyasetini "yüksek politika" olarak takdim etme gafleti içindeydi. Keza, başbakan yardımcısı Çiller'in "kampanya demokratisi" da derin devletin RP'ye karşı olan antipatisini ortağına karşı bir şantaj unsuru olarak kullanmasına engel teşkil etmiyordu. Onun temel dendi demokrasi filan değil, "onda fohüs"nü göstererek ortağı karşısında avantajlı konuma geçmek ve başbakanlığı her ne pahasına olursa olsun kapmaktır.

Heyhat, ikisi de hüsrana uğradı.

Bununla beraber, belirtmek gerekir ki, 28 Şubat darbesinin hazırlanmasına ve devamına demokratik-politik aktörlerin de kusurlu davranışlarıyla katkıda bulunmuş olmaları bu olayın gerçek anlamını değiştirmiyor. Sözü uzatmadan bu anlamı belirtirsek: 28 Şubat 1997 Türkiye toplumunun Cumhuriyet döneminde maruz kaldığı en ciddi si-

yasi irtica hareketlerinden birinin adıdır. Bu hareket 27 Mayıs darbesinden bile daha zararlı ve sinsice tertip edilmiş bir "irticai kalkışma" hareketidir. Gerçi, 27 Mayıs'ın insani maliyetinin çok daha korkunç olduğunda şüphe yoktur; nihayet, kadim "siyaseten kan" geleneği ihya edilerek, seçilmiş başbakan ve iki bakan idam edilmiştir. Maanufih, 28 Şubat en azından ilk sonuçları bakımından kanlı bir hareket olmasa da, siyasi ve toplumsal etkileri bakımından ondan hem daha kapsamlı hem daha kalıcı olmuştur. O kadar ki, aradan bir genel seçim geçmiş olmasına rağmen, Türkiye'de halen "28 Şubat rejimi" egemendir. Hatta, faillerinden birinin yakınlarında söylediği gibi, halihazırdaki Meclis kompozisyonu da esas itibarıyla 28 Şubat'ın eseridir.

Şimdi, sözde irticaya karşı yapıldığı ileri sürülen bir girişimin aslında kendisinin irticai bir hareket olduğuna söylemek kimilerine şaşırtıcı gelebilir. Bu nedenle, meramımızı daha açık bir şekilde ifade etmekte yarar var: 28 Şubat bir irtica hareketidir, çünkü bu hareket aşağıda belirteceğim noktaların hepsinde Türkiye'yi çağdaş demokratik dünyanın gidis istikametinin tersine bir rotaya girmeğe zorlamıştır.

28 Şubatçılar tarihi geri çevirmek istemişlerdir.

(1) 28 Şubat'ın faileri siyasette meşruluğun kaynağının halk olduğunu reddetmişlerdir: Onlara göre, meşruluğun kaynağı *halkın iradesi* değil *resmi ideoloji*, hatta onun karikatürize edilmiş biçimci bir türüdür. Onun için 28 Şubatçılar halkın iradesinin kamu siyasetinin temel ilkelerini belirlemesini kabullenemeyen "hazımsızlar" veya cüretkarlar taifesi olarak da nitelenebilirler. Onlar Türk halkının siyaseten ergin olmadığını ve ilanihaye vesayet altında yaşamaya müstahak olduğunu düşünen haddini bilmezlerdir. Onlara göre "halk" dediğin "dünkü" er-erbaş ve yedek subaylardan oluşan bir yığından başka bir şey değildir. Onlar Türkiye'nin bütün problemlerinin kaynağının halkın siyasi tercihleri olduğunu vehmetmişlerdir.

Bunun içindir ki, seçilmiş parlamentonun içinden çıkmış meşru bir hükümeti çekilmeye zorlamış ve yerine kendi güdülerinde hükümetler kurdurmuşlardır. Onun içindir ki, aşağı yukarı her

beş seçmenden birinin tercihi mazhar olmuş, ülkenin o zaman için en büyük partisini aşağılamış, azarlamış, köşeye sıkıştırmış ve en sonunda Türkiye'nin siyasi hayatından silmişlerdir. Onun içindir ki, toplumun büyük bir kesimini ikinci sınıf insanlar (yurttaşlar olarak değil, tebaa) olarak görmüş ve o şekilde muamele görmesini sağlamışlardır. Yine ayrı nedenle, kamu işlerini halk iradesinin ürünü olmayan silahlı bürokrasinin inisiyatifine alan düzenlemeler (Kriz Yönetimi Yönetmeliği gibi) yapmış/yaptırmış ve fiili durumlar (yasadığı "Botu Çalışma Grubu" yaptığı gibi elini ülkenin her yanına uzatmak gibi) yaratmışlardır.

Çünkü, 28 Şubat zihniyeti, halkı olmayan bir rejimden yanaydı.

(2) 28 Şubatçılar hukuk tanımazdırlar: Modernleşme dönemi Türkiye tarihinde hukukun bu kadar açıkça ve kaba-saba bir şekilde ihlal edildiği başka bir dönem göstermek zordur. 28 Şubat bu bakımdan 12 Eylül rejimiyle bile yarışabilecek bir durumdadır. Anayasayı kanunla, kanunları yönetmelikle etkisiz kılmaya çalışmak ancak 28 Şubat zihniyetinin akıl edebileceği bir işti. Hukukun evrensel ilkeleri fütursuzca ve sistematik olarak bu dönemde çiğnenmiştir. Onlar "hukuk"u bir *buynuklar koleksiyonu* veya *askeri talimatname* gibi anladılar. Mahkemeleri silah gücüne yaslanan fermanlarla harekete geçirebileceklerini düşünmüşler, ne yazık ki bunda kısmen başarılı da olmuşlardır.

Onları "hukuk" ve "hukuk devleti" hiç ilgilendirmedir, çünkü kılavuzları "Devlet oimanan zaruretleri ve hükmetleri" idi. Çünkü onların temel ilkesi "*hikmet-i hükümet*" (*raison d'état*) ve devletin

28 Şubat 1997 Türkiye toplumunun Cumhuriyet döneminde maruz kaldığı en ciddi siyasi irtica hareketlerinden birinin adıdır. Bu hareket 27 Mayıs darbesinden bile daha zararlı ve sinsice tertip edilmiş bir "irticai kalkışma" hareketidir.

kutsallığına dogmatik inanmadır. Bu anlayışta, toplum hayatının nazım ilkesi devlet olarak var olmanın kendine özgü "zaruretleri" olup, bu "zaruretlere" hukukun üstündedir. Özgürlük, adalet, eşitlik, insan onuru gibi evrensel ilkelere neşet eden bir hukuk onları için ayak bağıdır. Onların tercih ettiği, daha ziyade, devletin -hikmetinden sual olunamayan- "zaruretleri"nin ve çıkarlarının kaçınılmaz kıldığı buyruklar toplamından oluşan bir yasalar sistemidir.

28 Şubatçıların hukuk tanımazlıklarının temel nedeni budur.

(3) 28 Şubat zihniyeti insan haklarına düşmandır: Bu zihniyetin insan haklarıyla ilişkisini "düşmanlık" kelimesiyle ifade etmek belki de anlamsızdır; çünkü bu kafa yapısı esasen "insan hakları" diye bir kavramdan habersizdir. Çünkü, 28 Şubatçılar her bir kişinin "insan onuru"na sahip bir değer olduğu fikrine yabancıdırlar. Onlara göre yurttaşların devlete karşı ileri sürebilecekleri hakları bulunduğundan söz etmek saçmalaktır, "üniter ve laik Cumhuriyet"e ihanettir.

Çünkü, onların gözünde toplumsal varoluş bakımından asli ve üstün varlık türü bir güç organizasyonu olarak devletin kendisidir ve sadece odur.

Cengiz Çandar: "Türkiye 28 Şubat'ı Ergeç Altedecektir"

Bir askeri darbe, çok kısa bir zaman kesitinde gerçekleştirilen bir eylemi ifade eder. Gerçi, sonuçları ve etkileri hayli uzun bir zamana yayılabilir ama iktidara el koyuşu kısa ve ani bir süreyi ifade eder. Bu bakımdan biçimi itibarıyla "dış"tan harekete geçen bir yapıdadır. Yani, askeri birlikler, darbelerin amaçları doğrultusunda, siyasi iktidar ve

kamu haberleşme araçlarının bir an önce kontrol altına alınması doğrultusunda silah üstünlüklerinden yararlanarak, faaliyete geçerler. Parlamento binası, Cumhurbaşkanlığı (veya Saray) ve Bakanlık ve bakanlık binaları ile televizyon ve radyo merkezleri ve posta, telefon, telgraf idareleri birincil hedefler arasındadır. Bunlar ele geçirildiği takdirde, darbe başarıya ulaşmış olur. Bazı du-

rumlarda, mevcut siyasi otoriteye sadık askeri kesimler ve güvenlik güçleri varsa, başarıya ulaşma süresi uzayabilir. Darbe, birkaç gün sürebilir.

Türkiye'nin yakın tarihinde, birbirinden farklı üç askeri müdahale "klasik darbe" türüdür. 27 Mayıs 1960, Ankara ve İstanbul'da birkaç saat süren bir eylemle hedefine ulaşmıştır. 12 Mart 1971,

"muhtıra yoluyla darbe"dir. Başbakan'ın istifasını derhal sağlamış, parlamento bünyesi içinde birkaç güne sığın değişikliklerle yürürlüğe girmiştir. 12 Eylül 1980 ise, 11 Eylül geceyarısına doğru başlamış, birkaç saatin ardından ve hiçbir direnmeyle karşılaşmadan sabaha sonuç almıştır.

28 Şubat, bu yönden bakıldığında, bir "atipik askeri müdahale"dir. Bir büyük "toplum mühen-

Bu nedenle; bu "yüce" iradeye boyun eğmekle yükümlü olan bireylerin "hakkından-hukuktan" söz etmek gerçektir, bölücüdür, devlet düşmanlığıdır. Bu zihniyet, gayet doğal olarak, devlet eliyle insan haklarına karşı bir saldırı kampanyası başlatılmasına, başta din ve vicdan, ifade ve örgütlenme özgürlükleri olmak üzere temel hakların fütursuzca çiğnenmesine yol açmıştır.

(4) 28 Şubat üniform toplumdan yanadır, farklılığa düşmandır: 28 Şubatçılar toplumsal çeşitliliği ortadan kaldırarak bütün bir toplumu tekbiçimli hale getirmek, standardize etmek istemiş-

lerdir. Toplumdaki ideolojik, kültürel ve dini-mezhebi bakımlardan farklılıkları bir tür maraz, ortadan kaldırılması gereken bir hastalık olarak görmüşlerdir. İnsanların doğuştan getirdikleri, kendi iradelerinin eseri olmayan farklılıklarını böyle bir komplo olarak değerlendirmişlerdir. Onun içindir ki, devlet merkezli kaba bir milliyetçilik anlayışını hakim kılmaya çalışmışlar, bu anlayışı karanlığın örtüsü yapmışlardır. Bu "devletçi milliyetçilik"le bağdaşmayan veya bağdaşmadığını düşündükleri farklı varoluş tarzlarını sözümona ulusal varlığa ihanet olarak görerek boğmaya yeltemişlerdir. Başlıca, Kürt kimliğini ve İslami hassasiyetleri resmî

disliği projesi"ni ifade etmektedir. O nedenle, 1997 diye bir yıl ile de tanımlanamakta, "28 Şubat süreci" kavramıyla, bir süreklilik vurgulanmak istenmektedir.

Yabancı basında "soft coup" yani "yumuşak darbe" ya da son zamanlarda bizim kamuoyumuzda birdenbire popüler olan sıfatıyla "postmodern darbe" diye yansıtılması, bir "askeri müdahale"yi anlatmak istediği gibi, "özgün" karakterinin de altını çizmektedir. Dolayısıyla, "28 Şubat süreci" ve "postmodern darbe" kavramları birbirleriyle çelişmemektedir. Oysa, "süreç" ve "darbe", normal olarak eş anlamlı kullanılamazlar. 28 Şubat, kendisine ilişkin tanımlamalardan da anlaşılabilceği gibi bir "paradoks"u ortaya koymaktadır.

Bu paradoks, toplumdaki eğilimlerle, Türkiye'deki yönetici elitin arasındaki paradoksal durumun da bir tezahürüdür. İşte, zaten tam da bu anlamda, 28 Şubat, Türkiye'nin, kökü Osmanlı dönemindeki İttihatçılara giden Cumhuriyet'in yönetici elitinin, 21.yüzyıla sonuçlarını yazacak türden bir "toplum mühendisliği projesi"dir.

Türkiye toplumu ve bunun kadar önemli

28 Şubat, Türkiye'nin, kökü Osmanlı dönemindeki İttihatçılara giden Cumhuriyet'in yönetici elitinin, 21.yüzyıla sonuçlarını yazacak türden bir "toplum mühendisliği projesi"dir.

21.Yüzyıl'ın uluslararası dinamikleri, bu "proje"nin harfiyen uygulanmasını imkansız hale getirmektedir. Projenin uygulanmasındaki ısrar ile buna karşı doğal direnme, Türkiye'yi sürekli bir gerilim içinde tutmaktadır.

Önümüzdeki dönemi de biçimleyecek olan bu "dialektik karşıtlık" olacaktır. 28 Şubat adı verilen "toplum mühendisliği projesi" ile Türkiye toplumunun eğilimleri çatışacak ve çatışmada, taraflardan biri diğerini tümüyle tasfiye edene dek, gerilim yaşanacaktır.

Ben, sonuçta toplumun kazanacağına güvenen ve inananlardanım. Türkiye, 28 Şubat'ı er geç altedecektir.

Bununla birlikte, 20.yüzyılın son ve dahiyane bir dizayna sahip "elit projesi" olan 28 Şubat, özgün karakterinden ötürü, bundan önceki tüm darbelerden daha dayanıklı olacaktır.

Tam da bu sebepten ötürü, yıkılması ve yenilmesi bir "süreç" içinde olacak ve nihai yenilgi, Türkiye'nin kökten yenilenmesi anlamına gelecektir.

Cengiz Çandar: Yeri Şalak gazetesi yazarı

Hava Kuvvetleri Komutanı Kılıç, TSK'nın kararlılığını bir kez daha vurguladı

'İrticayı sıfırlamak için ant içtik'

■ MGK Genel Sekreteri çağdaş davaya karşı TSK'nın kararlılığını vurguladı. Hava Kuvvetleri Komutanı General Hava Üsteği, Çiğdemler'de yapılan toplantıda, "İrticayı sıfırlamak için ant içtik" dedi. Genel Sekreter Süleyman Demirel, "Bu kararın TSK'nın kararlılığını gösterdiğini belirtti."

Genel Sekreter Süleyman Demirel, "Bu kararın TSK'nın kararlılığını gösterdiğini belirtti."

Genel Sekreter Süleyman Demirel, "Bu kararın TSK'nın kararlılığını gösterdiğini belirtti."

Genel Sekreter Süleyman Demirel, "Bu kararın TSK'nın kararlılığını gösterdiğini belirtti."

Genel Sekreter Süleyman Demirel, "Bu kararın TSK'nın kararlılığını gösterdiğini belirtti."

düşünen olarak ilan etmiş ve buna göre icraat yapmış, yaptırılmışlardır. Kimi yurttaşların kendilerini ana dillerinde ifade etmelerini, örgütlenmelerini ve siyasi faaliyet yapmalarını yasaklamış; kimi yurttaşların da hayatlarını kendi inanışlarına ve hayat tarzı tercihlerine göre tanzim etme ve yaşama "dogal hakları"nı tanımamışlardır.

(5) 28 Şubatçılar toplumu militarize etmek istemişlerdir. Onlar bütün bir toplumu askeri disiplin altına sokmaya, er ve erbağlardan oluşan bir toplumu kurmaya çalışmışlardır. Bütün yurttaşlara üniforma giydirdikleri, herkesin tek bir komutla hareket ettiği, "yat" deyince yattığı, "kalk" deyince kalktığı bir toplumu onların ideal toplum modelinin somut göstergesidir. Kışla düzenini bütün bir topluma teşmil etmek, toplumu demirden bir disiplin altına almak istemişlerdir. Karmaşık toplumsal sorunları bu nedenle anlamamışlar, her türlü sorunun emirle yok edilebileceği zehabına kapılmışlardır.

(6) 28 Şubat bilim karşıtı, dogmatik bir harekettir. Bu nedenle üniversiteleri kışlalaştırmaya yeltenmiş; bu çerçevede bilim adamlarının sorgulayıcı ve tartışmacı değil, resmi ideolojinin buyruklarını sorgusuz sualsiz kabul eden "dogmatik" kişiler olmalarını ve öğrencilerini de öyle yetiştirmelerini sağlamaya çalışmışlardır. Yine bu nedenle, resmî ideolojiyi, statükoyu, dogma dayatılmasını eleştiren ve demokratik hukuk devleti talep eden bilim adamları hakkında ceza davaları açılması için girişimlerde bulunmuşlardır. Askerci zihniyeti gönüllü olarak benimsemiş olan YÖK ve üniversite yönetinleri zaten herhangi bir harici girişime hacet kalmaksızın kendiliklerinden bu şekilde davranmış ve kimi öğretim üyelerini meslekten çıkarmış, kimilerine disiplin müeyyideleri uy-

gulanmış ve/veya haklarında ceza koşturması açılması için kendi hocalarını açıkça ihbar etmişlerdir. Bütün bunlar, sözünsoına "çağdaşlık" adına yapılmıştır.

(7) 28 Şubat kalkışması tipik bir "cahil esareti" örneğidir: 28 Şubatçılar insan, toplum ve dünya hakkında cahil olduklarını fark edemeyecek kadar "ilim ve irfan"dan yoksundular. Özellikle "çağdaşlık" ve "ilericilik" meselesinde öylelerine cahildiler ki, başka türlü, Türkiye için karmaşık ve devasa sorunlarını "emir-komuta" yoluyla çözebilecekleri zehabına kapılmaları mümkün değildi. "Çağdaş ve ileri" olduğunu sandıkları şeyin insanlığın uygarlık yolundaki başarısını en az bir asır geri çevirmek demek olduğunu bile anlayabilecek donanımdan yoksundular. Onun için, çağdaş dünyanın insan hakları, hukuk devleti, demokrasi, çoğulculuk, hoşgörü ve tanımayı bayrak edindiği bir dönemde onlar totaliteryen sloganları sayıkladılar. Eğer cahil bir kişi veya grup topluma ilişkin büyük iddiaların peşine düşerse, bilgi ve fikirden yoksun olduğu için, kaçınılmaz olarak bapıurabileceği tek yol güç kullanmak veya güç kullanma tehdidinde bulunmaktır. Onlar da öyle yaptılar: milletin kendisini savunması için onlara emznet ettiği silahlarla yaslanarak milleti "hazırol"a geçirdiler.

28 Şubat kafası bütün bu nedenlerle Türkiye'nin "anayasal-demokratik" bir devlet, özek bir sivil toplum ve özgür ve yaratıcı birey yolundaki bir buçuk asırlık yürüyüşünü tersine çevirme saplantısı ile malul bir kafadur. Bundan dolayı, 28 Şubat Türkiye toplumunun "uygarlaşma" ve çağdaşlaşma mücadelesine çok büyük zarar vermiştir. Yine bu temel nedenle, 28 Şubat darbesi Türkiye toplumuna karşı girişilmişirticai bir kalkışmadan başka bir şey değildir. ■